

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
Ιδρυτής: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθύντης: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΕΚΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1949

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
38 - ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΑ - 38
ΑΘΗΝΑΙ

όλοκληρωτισμοί, ἐν ὀνόματι αὐτῆς τῆς πίστεως προπάντων, ἀσκήσαν τὴ φοβερότερη ἀπανθρωπία. Ἡ πικρὴ αὐτὴ πείρα φαίνεται νὰ τυραννάει τὴ συνείδηση τοῦ κ. Βρεττάκου, ὅπως ἄλλως τε τυραννάει τὴ συνείδηση ὄλων μας, ποὺ δὲν μπορούμε παρά νὰ ἐξακολουθοῦμε νὰ πιστεύουμε στὸν ἄνθρωπο καὶ νὰ δνειρευόμαστε τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου. Γι' αὐτό, τὸ ποιητικὸ τοῦτο βιβλίον, ὅσο κι' ἂν συμβαίνει νὰ μᾶς συνεπαίρνει, δὲν ἔχει τὴ δύναμιν νὰ μᾶς ἐγκαρδιώσῃ, νὰ μᾶς λυτρώσῃ ἀπὸ τὴν ἀγωνία. Δημιούργημα τὸ ἴδιον τῆς ἀγωνίας, δὲν ἔχει νὰ προσφέρει λύσεις. Ἐπιχειρεῖ μόνον νὰ ἐνδυναμώσῃ ἐλπίδες. Πράγμα, ποὺ ὁμολογουμένως δὲν μᾶς εἶναι ἀρκετό.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΤΖΙΝΗΣ

Ε. Π. Παπανευτάου : «Ἠθική».

Καὶ μὲ τὸ νέο τοῦτο ἔργο τοῦ ὁ συγγραφέας πλουτίζει πολὺτιμα τὴ φιλοσοφικὴ βιβλιογραφία μας. Ὁ δρόμος ποὺ ἀκολουθεῖ στὴ νέα αὐτὴ ἔρευνά του μᾶς εἶναι γινώριμος ἀπὸ τὴν «Αἰσθητικὴ» του. Μιὰ ἱστορικὴ ἐπισκόπηση τοῦ ἠθικοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ στὶς σπουδαιότερες ἀποκρυσταλλώσεις του, δίνει τὴν εὐκαιρία στὸ συγγραφέα νὰ ξεχωρίσῃ, μὲ πολὺ προσεκτικὴ κριτικὴ ἀνάλυση, τὸ καιρικὸ ἀπὸ τὸ μόνιμο· νὰ τόνισῃ τίς φιλοσοφικὰς θέσεις στὶς ὁποῖες ἐδράζονται οἱ ἀποκρυσταλλώσεις αὐτές· νὰ ἐξάρῃ τὰ νέα μηνύματα, ποὺ ἔρχονται κάθε φορά νὰ προστεθοῦν στὸ μόνιμο κορμὸ τοῦ ἠθικοῦ στοχασμοῦ καὶ προσδοκοῦν καὶ μορφώνουν τὴν ἠθικὴ συνείδηση τῶν νέων χρόνων, ἢ ὅποια, ξεφεύγοντας ἀπὸ τὰ δίχτυα τοῦ μονομεροῦς ὀρθολογισμοῦ, θέλει νὰ συλλάβῃ τὸ ἠθικὸ σὲ ὄλο τὸν πλοῦτο του, εἶται ποὺ νὰ ἐρμηνεύῃ ὅσο γίνεται πληρέστερα καὶ πιὸ πολὺπλευρα τὸν ἄνθρωπο στὸ σπουδαιότερο τομέα τῆς ζωῆς του, τὴν ἠθικὴ δράση καὶ ἀποστολὴ του.

Τὸ ὄλο ἔργο διαιρεῖται σὲ πάντε μεγάλα κεφάλαια. Στὰ τέσσερα πρῶτα παρακολουθεῖται—συναπτικὰ γιὰ τοὺς ἀρχαίους, πολὺ πιὸ ἀναλυτικὰ γιὰ τοὺς νεώτερους χρόνους ἀπὸ τὴν Ἀναγέννηση καὶ ὄσω—ἡ ἠθικὴ φιλοσοφία. Σκοπὸς τοῦ συγγραφέα θέβαια δὲν εἶναι νὰ μᾶς παρουσιάσῃ μιὰ ἱστορία τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας. Διαλέγει τὸν τρόπο αὐτό, γιὰτὶ θέλει νὰ ἀποφύγῃ τὴ δογματικὴ, τὴ γεωμετρικὴ ἔκθεσι τῶν ἰδεῶν του. Προτιμᾷ ὡς πιὸ ζωντανό, πιὸ διδακτικόν, πειστικότερον, ὅπως λέγει ὁ ἴδιος, ἕναν μακρὺ, ἐπίμονο καὶ ἐξονυχιστικὸν διάλογο μὲ τοὺς φιλοσόφους ποὺ ἀσχολήθησαν μὲ τὴν ἠθικὴν. Ὁ διάλογος αὐτός τοῦ δίνει τὴν εὐκαιρία νὰ ξεχωρίσῃ μὲ ἀνεστῆ τὰ κυριώτερα προβλήματα τῆς ἠθικῆς, νὰ ἀποκαλύψῃ τίς οὐσιαστικώτερες πλευρὰς τῆς καὶ μὲ τὴ συζήτησιν ποὺ κάνει μὲ τίς ξένες ἀπόψεις νὰ ἀποσαφηνίσῃ τὴ δικήν του.

Ἀπὸ τίς 453 σελίδες τοῦ ἔργου τὰ τέσσερα πρῶτα κεφάλαια καταλαμβάνουν τίς 370. Ὅγκος μεγάλος ποὺ δὲ δικαιολογεῖται ἀπὸ τὸν διαλεκτικὸν τρόπον ποὺ ἀκολούθησεν ὁ συγγραφέας, ὅσο καὶ ἂν τὸν θέλῃ ἐξονυχιστικόν. Δικαιολογεῖται ὁμως ἀπὸ μιάν ἄλλη εὐγενικὴν πρόθεσιν του.

Ξαίρει πόσο φτωχὴ εἶναι ἡ φιλοσοφικὴ βιβλιογραφία μας. «Ὅταν γράφομε, λέγει, χρέος ἔχομε νὰ συλλογιζόμεσθα τὸ κοινὸν ποὺ θὰ διαβάσῃ τὰ βιβλία μας, καθὼς καὶ τὰ μέσα ποὺ ἔχει στὴ διάθεσίν του γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σκέψεών μας».

Ὅμιλεῖ ἐδῶ ὁ παιδαγωγός. Ἔτσι δικαιολογεῖται ἀπόλυτα ἡ μεγάλη ἔκτασις τῶν τεσσάρων πρῶτων κεφαλαίων, ἢ ὅποια, παρά τὸν ὄγκον τῆς, δὲν ἀφαιρεῖ τὸν κύριον χαρακτήρα τοῦ βιβλίου, ὅτι εἶναι μιὰ ἠθικὴ φιλοσοφία καὶ ὄχι μιὰ ἱστορία τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας. Στὸ τελευταῖον κεφάλαιον γίνεται «ἡ συναγωγὴ τῶν συμπερασμάτων ἀπὸ τὴ διεξοδικὴ συζήτησιν». Ὅχι ὁμως χωρὶς συζήτησιν πάλιν, γιὰτὶ καὶ ἐδῶ ὁ κριτικός, ἐπειδὴ θέλει τὴ σκέψιν του στερεὰ θεμελιωμένη καὶ ὑπεύθυνη, εἰσέρχεται συχνὰ τὴν εὐκαιρία νὰ ἀνατρέξῃ στὰ συμπεράσματα τῶν ἄλλων, νὰ συζητήσῃ μαζί τους, γιὰ νὰ ἐπιχυθῇ περισσότερο φῶς στὶς ἀπόψεις ποὺ δέχεται ἢ προτείνει, γιὰ νὰ δώσῃ τὴ δυνατότητα στὴ σκέψιν τοῦ ἀναγνώστη νὰ παρακολουθῇ χωρὶς κενά, χωρὶς ἄλματα τὸν δρόμον ποὺ ἀκολούθησεν ἡ δικήν του σκέψιν. Τὸ κριτικὸν αὐτὸ ἀναλυτικὸν βᾶδιον δὲ στήνει παγίδες στὴ σκέψιν μας, ἀλλὰ ξεκαθαρίζει τὸν δρόμον, γιὰτὶ ὑποχρεώνει ὅλας τίς θέσεις νὰ λογοδοτήσουν. Καὶ ἡ λογοδοσία, μὲ τὰ κενὰ ποὺ ἀφήνει νὰ διαφανοῦν ἀπὸ κάθε θέσιν, ἀνοίγει νέους ὀρίζοντες, ἀναγκάζει τὸ νοῦ ἀνικανοποίητος νὰ ζητήσῃ σὲ βαθύτερους λόγους τὸ ἴδιον ποιὸν τοῦ «ἠθικοῦ». —Ὅσο ἡ σκέψιν κατορθώνει νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὸν κλοιὸν τοῦ ἠθικοῦ ὀρθολογισμοῦ καὶ ἀπὸ τίς ποικίλας δογματικὰς θέσεις τῆς θετικῆς φιλοσοφίας τοῦ περασμένου αἰῶνα, τόσο περισσότερο ἀποκαλύπτει, ὅτι πέρα ἀπὸ τὴ γνώσιν (οὐδεὶς ἐκὼν κακός), ἡ πέρα ἀπὸ τὸ ζῶον (ζωολογικὴ καταγωγὴ τῆς ἀρετῆς) ρίζα τοῦ ἠθικοῦ «εἶναι» τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἐλευθερία. Αὐτὴ ἀπεργάζεται ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τὸ πνευματικὸν ὄν ποὺ εἶναι, τὸ δημιουργεῖ ἀλλὰ καὶ ἡ θηρευτὴ τοῦ ἀληθινοῦ, τοῦ ὄραίου, τῆς ἀρετῆς, γιὰτὶ αὐτὴ τὸν ἀνεβάζει σὲ ὑπεύθυνη προσωπικότητα. Πρὸς τέτοιες προοπτικὰς ὁδηγεῖ τὴ σκέψιν τοῦ ἀναγνώστη ὁ συγγραφέας καὶ αὐτὸς προσπαθεῖ νὰ θεμελιώσῃ. «Ἠθικόν, λέγει, καταξιώνεται τὸ ἔργον, ὅταν σπηγάζει ἀπὸ μιάν ἐλεύθερον, πνευματικὴν δημιουργίαν, καὶ μὲ τὴ σύνθεσιν του, μὲ τὸ ὄψος του ἐκφράζει τὴν ἰδιοτυπία ἑνὸς ἀτομικοῦ ψυχικοῦ κόσμου, τὸν ἐσώτερον ρυθμὸν μιᾶς συνείδησιν ποῦ, λυτρωμένη ἀπὸ τὴ δουρικὴ μίμησιν τύπων καὶ ἀπὸ τὸ κοινὸν μέτρον, παίρνει θέσιν ἐντελῶς προσωπικὴν ἀπέναντι στὴ ζωὴ καὶ ἀποτιμᾷ τὰ ἀγαθὰ τῆς μὲ τὸ δικὸν τῆς τρόπον, ἐλεύθερα—καὶ ἐπομένως ὑπεύθυνα. Ἡ ἀρετὴ εἶναι μὲ ἄλλα λόγια, ἡ βεβαίωσις τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας». Ἡ πολὺτιμη αὐτὴ θέσις ἀποτελεῖ τὸ κεντρικὸ σημεῖον τοῦ πέμπτου κεφαλαίου, τὴ σκοπιὰ ἀπὸ τὴν ὅποια ὁ συγγραφέας ἐπισκοπεῖ καὶ ἐρμηνεύει τὴν ἠθικὴ φύσιν τοῦ ἀνθρώπου.

Καλὸν εἶναι, νομίζω, νὰ ὑπενθυμίσω στὸ σημεῖον αὐτό, ὅτι τὸ ἴδιον, στὸ βάθος, διδάσκει καὶ ὁ χριστιανισμός. Καὶ εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρον, ὅτι τὸ ἴδιον γενικὰ τέρμα προβάλλει σήμερον στὸν ἄνθρωπον καὶ ἡ θεωρητικὴ τοῦ φιλοσοφίας καὶ ἡ

θηρησκεία. Οί δυό αυτές πολύτιμες πηγές είχαν καιρό πολύ να συναντηθούν. "Αν προσέξουμε τὰ κύρια γνωρίσματα που ανακαλύπτει στον άνθρωπο ἡ θεωρητικὴ ἠθικὴ τῶν νέων χρόνων, δὲν εἶναι δύσκολο νὰ διαπιστώσωμε ὅτι πηγὴ τους, ἡ ἀρετήρια τους ἔχουν πολὺ συχνὰ τὴ χριστιανικὴ ἀνθρωπολογία. Γιατί ὁ χριστιανισμὸς δὲν περιορίστηκε μόνο νὰ βαθύνη τὴν ἠθικὴ συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου καὶ νὰ τὴν πλουτίσει μὲ καινούργιες ἀξίες, ἀλλὰ διερεύνησε πολὺ τιμὰ—κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ δόγματος βέβαια—τὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου καὶ διατύπωσε μιὰν ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα ἀνθρωπολογία. "Αν ἀπὸ ὠρισμένη ἀποψη τὸ δόγμα ἀναπαύη τὸ πνεῦμα, ἀπὸ ἄλλη ἀποψη ὅμως τὸ ἀφήνει ἀνήσυχο μέσα στὴν περιοχὴ του, ὅπου μὲ ἀγωνία προσπαθεῖ νὰ κατακτήσῃ ἐντελῶς ὑπεύθυνα, νὰ συλλάβῃ καὶ νὰ ζήσει τὸ δόγμα. Κάτω ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀνησυχία, προσπαθώντας τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα νὰ συλλάβῃ τὴν οὐσία τοῦ ἀνθρώπου μὲ τρόπο πού νὰ ἀνταποκρίνεται στὸ δόγμα, διατύπωσε τὴν ἀνθρωπολογία του μὲ κύριο, κεντρικὸ πρόβλημα τὴν ἐλευθερία τῆς δουλήσεως. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς νομίζω ὅτι ἡ μετάβαση ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους στοὺς νέους, στὴ διαλεκτικὴ πορεία πού ἀκολουθεῖ ὁ κ. Παπανούτσος γίνεται κάπως ἀπότομα. Λεῖπουν ἀπὸ τὴν πορεία αὐτὴ οἱ μακροὶ αἰῶνες τῆς διεργασίας τοῦ Χριστιανικοῦ λόγου, ὁ ὁποῖος ἔχασε νέο πνεῦμα στὸν ἀνθρώπο καὶ στὰ ἔργα του.

Τούτη βέβαια ἡ σκέψη δὲν μειώνει καθόλου τὴν ἐντύπωσή μου ὅτι ἡ «ἠθικὴ» τοῦ κ. Παπανούτσου εἶναι ἓνα ἐξαιρετικὸ ἔργο. Τὴν καθαρὰ θεωρητικὴ του ἀξία περιχομοῦν συγγραφικὰ χαρίσματα πολὺ τιμὰ, ἡ σαφήνεια, ἡ καθαρὸτητα καὶ ἡ γλαφυρότητα, ἀρετὲς πού χαρακτηρίζουν γενικὰ τὸ λόγο τοῦ Παπανούτσου καὶ κάνουν τὰ ἔργα του ὅσο εὐχάριστα στὴν ἀνάγνωση τόσο καὶ διδακτικά. Θέλω ὅμως, πάνω ἀπὸ ὅλες τὶς ἀρετὲς τῆς «ἠθικῆς» του, νὰ ἐξάρω ἀκόμα μιὰ φορά τὴν κριτικὴ στάση πού τὴ διέπει· πολὺ τιμὰ διδάγμα, πού ὑποχρεώνει καὶ τὸν ἀναγνώστη τὸν ἴδιο νὰ μὴ ζητᾷ ἀπλῶς νὰ πεισθῇ, ἀλλὰ νὰ ἐτοιμασθῇ νὰ σταθῇ καὶ αὐτὸς ἀνεξάρτητα καὶ νὰ κρίνῃ. "Ἔτσι ἐκτός ἀπὸ τὴ θετικὴ εἰσαφορὰ τῆς—ἐρμηνεύει τὸ ἠθικὸ πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τρόπο πού αἰσθάνεσαι, ὅτι καμμιά οὐσιώδη πλευρὰ του δὲν παραγνώριζε:—εἴτε δέχεται κανεὶς εἴτε ὄχι τὰ πορίσματα τῆς, ἡ «ἠθικὴ» τοῦ Παπανούτσου εἶναι μιὰ ἀριστη γυμναστικὴ γιὰ τὴ σκέψη, ἓνας γενναῖος φωτισμὸς τοῦ νοῦ. "Απὸ τέτοια ἔργα ὁ δόκιμος ἀναγνώστης ἀποκομίζει καὶ μιὰ πρόσθετη ἱκανοποίησιν νοιώθει ὅτι ξαναπλάθεται ἐπίμονα καὶ σταθερὰ στὴ νέα Ἑλλάδα ὁ γνήσιος φιλοσοφικός λόγος.

·B. N. ΤΑΤΑΚΗΣ

ΞΕΝΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΓΑΛΛΙΑ

Παρουσία τοῦ Βαλερύ*.
(Ἐναμνήσεις)

Αὐτὲς οἱ γιορτὲς τῆς Sète στίς ὁποῖες, ἀλί-

* Ἐνέκδοτο ἀρθρο τοῦ Φρανσις ντε Μιουάντο.

μονο!, δὲ μπόρεσα νὰ πάω, καὶ πού εἶταν τόσο ὁμορφες καὶ τόσο ἐγκάρδιες, πού γίνηκαν μὲ τόση ἐπισημότητα ἀλλὰ καὶ τόση οἰκειότητα, δὲ λέγεται πόσο μὲ κάμαν νὰ χαρῶ καὶ τί θλίψη ὅμως γιὰ μένα πού ἔλειψα. Γιατί, σὰν συλλογιέται κανεὶς τί ἀγνωμοσύνη δείχνουμε συνήθως στοὺς ἀνθρώπους τοῦ πνεύματος ἢ τοῦ ἡρωισμοῦ, πού ἐτίμησαν τὴ χώρα τους, δὲ μπορούμε νὰ μὴν χειροκροτήσουμε μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ, ὅταν βλέπουμε καμιά φορά νὰ γίνεται καὶ τὸ ἀντίθετο. Ναί, βέβαια, ἡ δόξα εἶναι «ὁ ἥλιος τῶν Νεκρῶν», ἀλλὰ ὡστόσο εἶναι ἥλιος· καὶ πῶς ἐμεῖς, πού δὲν ξαίρουμε τίποτα ἀπ' τὴ ζωὴ τῶν «σκιῶν», θὰ τολμούσαμε νὰ ὑποθέσουμε ὅτι δὲν θλίβονται βλέποντας πῶς ξεχάστηκε ἡ παραγνωρίστηκε τὸ ὄνομα πού εἶχαν σὲ τούτη τὴ γῆ, τὴ στιγμὴ μάλιστα πού, ἀπ' ὅταν ζοῦσαν κίολας, αὐτὸ τὸ ὄνομα δὲν εἶχε φωτισθεῖ ὅσο ἔπρεπε; Ὁ Πῶλ Βαλερύ τουλάχιστο δὲν θὰ ὑποφέρει ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀδικία. Καὶ θέλω νὰ τὸν φαντάζομαι παρόντα σ' αὐτὲς τίς γιορτὲς, νὰ παρευρίσκεται στὴν τοποθέτηση τῆς ἀναμνηστικῆς πλάκας στὸ σπίτι πού γεννήθηκε, ν' ἀκούει τὴ διάλεξη γιὰ τὸ ἔργο του, χαρούμενον καὶ πνευματώδη συμποσιαστὴ στὸ γεῦμα πού δόθηκε πρὸς τιμὴν του, νὰ ξεφυλλίζει πρόσχαρα, πετώντας καὶ καμιά καυστικὴ παρατήρηση: σχέδια, αὐτογραφα, βιβλία καὶ διάφορα ντοκουμέντα, πού ἔχουν ἐκτεθεῖ στὸ μουσεῖο τῆς πόλης.

Μὰ δὲ μπορῶ νὰ συνηθίσω στὴ σκέψη πῶς δὲν ὑπάρχει πιά... Μ' ὅλο πού στὴν πραγματικότητα ἔχουν περάσει τέσσερα χρόνια ἀπ' τὸ θάνατό του, δὲν κατορθώνω νὰ πιστέψω πῶς δὲν εἶναι πιά ἀνάμεσά μας. Τέσσερα χρόνια! Καὶ σὰ νὰ εἶταν χτέες! Ἄλλὰ τί σημαίνουν τέσσερα χρόνια γιὰ τὴ μνήμη, ὅταν τόσο ὁμορφες εἰκόνες ἔχουν χαραχτεῖ στὴ θύμησή καὶ δὲ σβήνουν; Ξαναφέρνω μπροστά μου τὴ μορφή του: ἓνα πρόσωπο αὐλακωμένο ἀπ' τὸ διάδα τοῦ καιροῦ, μὰ πού ὡστόσο ἔμεινε καθαρὸ καὶ — τολμῶ νὰ πῶ — νέο, παρά τὴν ἡλικία του, χάρη στὴν ὑπέροχη λάμψη τῆς ματιᾶς του· ἀκόμα θαρρῶ πῶς τὸν ἀκούω κίολας: ἀκούω αὐτὴ τὴν ὑπόκωφη καὶ παλλόμενη μαζὶ φωνή του, πού εἶταν ἓνας χεῖμαρρος ἀπὸ σκέψεις, καὶ κεῖνο τὸ ἀστραφτερὸ γέλιο πού τοῦ προκαλοῦσε ἡ διαπίστωση κάθε ἀνοησίας ἢ κάθε κακίας· γιατί εἶταν καλὸς κατὰ θάθος, ὅπως ὅλες οἱ ἀπλὲς κι αὐθεντικὲς φύσεις πού λατρεύουν πάντα μὲ πάθος τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν ἀκρίβεια.

Ναί, τὸ θεωρῶ μεγάλη εὐτυχία γιὰ μένα πού γνώρισα ἓναν τέτοιο ἀνθρώπο, πού τὸν ἀγάπησα, πού τὸν ἐξυπηρέτησα. Εἶναι μακρινὴ ἡ γνωριμία μας, πολὺ μακρινὴ, σχεδὸν ἀπ' τὰ ἐφηδικὰ μου χρόνια. Εἶχε δημοσιέφει τότε λίγους στίχους μόνο καὶ κάτι μικρὰ δοκίμια, κ' εἶμασταν κάποιον, πολὺ λίγοι μονάχα, μνημένοι, πού λέγαμε, θαυμάζοντας τὴν «Κλώστρα», ἡ κάποια σελίδα τῆς «Μεθόδου» στὸν «Ἐρμῆ τῆς Γαλλίας», πόσο λυπηρὸ εἶταν, γιὰ τὴ λογοτεχνία, ἡ μυστηριώδης σιωπὴ πού κρατοῦσε ὁ συγγραφέας αὐτοῦ τοῦ καταπληχτικοῦ Κυρίου Τέσι. Κι' αὐτὴ ἡ σιωπὴ βάστηξε δεκαοχτὼ χρόνια. Τότε κυκλοφόρησε ἡ «Νεαρὴ Μοίρα». Κ' εἶταν